

Istor Burzudus

Basantenn

Embannaduriou Oiolê hag Urz Goanag Breiz
LANDERNE (Breiz)

ISTOR VURZUDUS BALAFENN

Pell amzer a zo, e oa eun intanvez paour, a veze graet outi (den ne ouie perak) Biskoul-Goz. Ar vaouez kaez-se, evit sevel he mab, anvet ganti Balafenn, a laboure a-hed an deiz hag a veilhe diwezat en noz...

Poania a rae kement ma teuas buan da veza koz ha kabac'h. Met Biskoul n'en em glemme morse, rak eurus kenan e oa da veza gellet sevel he mab. Henman o welet ar pez he devoa graet e vamm evitan, a c'hoantas rei d'ezi eur gozni kuñv ha didrouz. Hag ar paotr yaouank a lakeas en e benn mont e ker evit gouunit e vara ha gant ar sonj da veza buan pinvidik. Met pa welas ar vourc'hizien lorc'hus ha pinvidik, e kavas e oa gwäll reuzeudik e stad hag e fallgalonas : « Penaos, emezan, e c'hellan me sonjal stourm ouz an dud-se. Gwelloc'h eo ganen chom em paourentez ». Koulskoude ar sonj da sikour e vamm gaez a roas kalon d'ezan. E oa o tremen ebiou eur wezenn zero pa glevas unan bennak ouz e c'hervel. Balafenn a bignas raktal er wezenn hag e kavas enni eun denig koz. Henman a lavaras d'ezan :

« Bez e c'helles, ma vennes, dont da veza drantoc'h ha pinvidikoc'h eget an holl ganfarted az peus gwelet bremaik.

— Met, petra a ranker ober evit-se ? a c'houlennas Balafenn souezet. — Debri holl deliou ar wezenn-man, eme an denig koz — Asanti a ran ! a respondas ar paotr yaouank. Neuze ar c'hoziad souezus a skoas ar wezenn gant e walennig ha Balafenn a en em gavas raktal kraouiet en eur gambrig. War an hevelep tro, e welas e oa chenchet holl deliou ar wezenn en eur bern levriou koz goloet a boultern ha c'houez al louet ganto. Dizamant, Balafenn a zebras ar pajennou melenek eus al levriou misterius se.

Bez e oant evitan eur vagadurez ken trenk ma voe meur a wech en e sonj dilezel ar predou-se. Met ar sonj eus e vamm hag he devoa gouzanvet kement evitan a roas a walc'h a nerz kalon d'ezan da genderc'hel. Digollet bras e voe rak eun dervez ec'h en em gavas dindan eur wiskamant eus ar c'haera, war e gein eur vantell skañv ha lugernus, hag a skede evel an heol... Ar penn-

baz a oa gantan a deuas da veza eur c'hlez diamant. Balafenn, raktal, a skoas ganti war ar wezenn zero, hag houman a voe troet en eur palez kaer meurbet. Neuze hor paotr yaouank a gomprenas e oa ar c'hlez-se strobinellet... Sonjal a reas dioustu d'e implijout evit ober eurusted e vamm. « Souezet bras e vez, a sonje Balafenn, pa welo he faotr lipet brao evel mab ar Roue. Hag hen buan warzu ar ger, mall gantan d'en em gavout gant e vamm. Evit mont buanoc'h e yeas a dreuz ar parkeier. Met koll a reas e hent ha setu ma klevas, eur vouez wan o c'houlenn sikour. Gwelet a reas en eur wenojenn eun den iskiz o redek warlerc'h diou blac'hig, unan gwisket holl e glas hag eben e ruz. « Roit d'in ho mell, a c'hozsmolle an den teo iskiz, pe me ho lazo. — Met aotrou, a lavare en eur grena an daou vugel, evit rei d'hor mamm a zo klañv eo ar mell-se. » A drugare Doue evito Balafenn a deuas war o sikour. An den teo o welet kleze diamant ar paotr yaouank a gomprenas ne oa ket evit stourm ouz eun hevelep enebour, hag e sachas buan e skasou gantan. Neuze, an daou grouadur a drugarekeas o salver hag e leverjont d'ezan e oa Sardon-Teo an

den droug a glaske bremaik laerez o mell diganto : Ministr bras Rouanez ar Bleuniou eo. Evel ma karfe kaout ar mell war zigarez m'en deus eur garg vrás en hor Rouantelez, e kemer digant ar baourkez bleuniou ar voued flour-se, emezo da Valafenn. « Ha perak n'en em glemmit ket ouz ho Rouanez ? eme Valafenn. — Siouaz houman a zo ken lorc'hus ma ne gomz ket zoken ouz Intronez he lez, ha nebeutoc'h c'hoaz ouzomp-ni Bleuniou dister ar maeziou. — Mat, deuit ganen, eme hor paotr yaouank. Ho Rouanez ho selaouo, m'hel lavar d'eoc'h. » Met Rozenn-aer (evelse e oa aïvet ar plac'hig gwisket e ruz), ne gredas ket mont da heul Balafenn, war an digarez, ma ranke, emezi, kas ar vell d'he mamm. Glaz-glizin, hi, an hini gwisket e glaz, hardisoc'h, a yeas gant Balafenn da Balez burzudus Rouanez ar Bleuniou. Sardon-Teo, ar Ministr bras, evit pellaat diouz ar c'hastell ar glemicherien, en devoa lakaet dirak an noriou, eur strollad Askoll gouez, armou pik ganto. Met Balafenn ne reas nemet sevel e gleze diamant ha raktal ar gwardou a gilas evel ma rankjent plega d'eun nerz souezus.

Neuze Balafenn a yeas davet Rouanez

ar Bleuniou. Met pa welas pegen kaer ha pegen koant e oa, e ankounac'has ar brezegenn en devoa lakaet en e benn ober d'ezi war al lorc'hentez. Hag ar Rouanez, hi iveau, kounnaret da genta pa voe lavaret d'ezi e oa deuet en he falez eun istrogell hep aotre ebet, a jomas dilavar, estlammet dirak ar paotr yaouank ken drant ha stummet ken kaer ma oa Balafenn. Gant eur vouez kuñv ha lirzin e c'houennas outan : « — Prins, petra c'hoantait ? — Rouanez, dont a ran da zifenn dirazoc'h ar vleunvennig dister-man eme Balafenn en eur lakaat dirazan Glaz glizin. Ar verc'hig a gontas d'ar Rouanez penaos Sardon Teo a waske pobl ar Bleuniou. Met ar Ministr a zegouezas ha gant divergontiz e lavaras ne oa Glaz glizin nemet eur c'haouiadez vihan divalo.

Ken dallet e oa gant e gounnar ma ne welas ket Balafenn. Ha drouk bras e oa ennan pa glevas ar paotr yaouank o harpa lavarou ar verc'hig. Hogen, Sardon-Teo ne gollas ket e benn evit se ha ne voe ket nec'het evit lavaret d'ar Rouanez : « Emissans, Intron, hoc'h eus muioc'h a fizians ennoun-me eget en divroad dianav-man ».

Met chom a reas sebezet ha spontet, pa respondas d'ezan ar Rouanez :

« — Mat ! Gwelet e vez. Goulenou a rin va unan ouz va Bleuniou.

« — Ya ! ya ! a sonjas Sardon-Teo, droug e zaoulagad, selaou a ra ar paotr-man abalamour ma'z eo eur c'hanfard... O ! met, hen anavezet em eus ! Mab Biskoul eo ! A !!! a ! a !... Araok pell e c'hoarzimp leiz hor genou. » Hag e yeas er mæz en eur c'hoarzin diaoulek !

Koulskoude ar Rouanez, Balafenn d'he heul, a gomze gant Intronezed he Lez eus doareou Sardon Teo. Hogen ar Bleuniou koant-se, hag e oa bet graet ken divalo outo betek neuze gant o rouanez, a jome abafet ha ne gredent lavaret eur grik... Ar Rouanez hec'h-unan a davas hag a gendalc'has gant he baledenn dre he liorzou. Met enkrezet bras e oa ha teñval e oa he fenn, daoust ma c'hoarie an heol war he bleo melen aour... Balafenn hen, mezviet gant c'houez vat liorzou Rouantelez ar Bleuniou ha gant an holl gened a oa en dro d'ezan, n'hellas mui pelloc'h tevel mouez e galon. A greiz holl, ec'h en daolas e-harz treid ar

Rouanez hag e tibunas dirazi eun toullad komzou flour. Ar Rouanez a ruzias laouen, met d'ar mare-se Sardon-Teo a erruas : « Mont mat a ra an traou, emezan, ne jom ken nemet ober ar goulenn eured hervez ar c'hiz ! » Ha dirak an holl souezet, e vountas dirazan eur vaouez koz a deue d'e heul : Biskoul goz ! Ouz he gwelet Intronezed Lez ar Rouanez a c'hoarzas goapaüs, rak e Rouantelez ar Bleuniou, ar gozni, ar baourentez, an dienez, ar poaniou a zo holl traou ha n'anavezer ket ! Evito Biskoul goz a oa eur c'hrouadur iskiz. Met Balafenn drouklivet, a lakeas ar c'hoarzadegou da derri : — « Va mamm eo », emezan. Hag en eur starda ar baourkaez koz etre e zivrec'h e pokas d'ezzi gant karantez. Met ar Rouanez, en eur gila a lavaras war eun ton lorc'hus : — Eur farserez divalo eo kement-man — ! »

— A ! Intron, eme Valafenn, ne ouezit ket pebez teñzor a vadelez eo va mamm. Ma'z oun hizio ar pez ma'z oun, eo abalamour d'ezzi. « Hag e kontas ar sakrifisou graet gant ar paourkaez maouez evitan. Met ar Rouanez a gile atao. Neuze, Biskoul a avaras : « Bezit dienkreñ, Balafenn n'eo

ket va mab. N'am eus ket a vugale. Bez e c'hellit dimezi gantan hep mez ebet. » Hag an hini goz a glaskas tec'het. Met Balafenn he dalc'has en e gichen : « Va mamm, petra a livirit aze ? emezan. — Peoc'h a respontas a vouez izel e vamm. Eur paotr mat out, va c'haret a res, an dra-se a zo awalc'h d'in. » Met Sardon-Teo o welet ar Rouanez o sonjal, a savas aon gantan :

— Intron, emezan, ar vaouez-se a lavar gaou. Bez ez eo mamm Balafenn.

— Ha ma fell d'eo'h, ez eomp hep dale, da gondaoni d'ar maro ar paotr divergont man en deus kredet, hen, mab Biskoul goz, sevel e zaoulagad war an Hini Gaera eus ar Rouanezed.

— Grit ar pez a geroc'h ! eme ar Rouanez, he spered gant sonjou all. N'he devoa ket klevet komzou Sardon. Met henman raktal a c'halvas eun Askolenn vrás armet gant eur vouc'hal hirr. Pa welas Biskoul goz ar c'hastiz a glasker rei d'he mab, e ankounac'has he gaou hag en em lakeas etre ar boureo ha Balafenn en eur youc'hal : « Truez ! truez ! en han' Doue, na lazit ket va mab muia karet ! » — A ! a ! en em werza he deus

graet, Balafenn eo he mab ! a hope Sardon-Teo, laouen. — « Truez ! » a youc'he atao ar paourkaez mamm rannet he c'halon. »

Neuze ar Rouanez a reas eul lamm hag o pellaat diouti an holl, ec'h en em daolas e treid Biskoul en eur lavaret : « Me eo, Intron, a deu da c'houlenn truez ouzin ! C'houi, ken bras ma'z eo ho kalon, petra a sonjitet eus va lorc'hentez hudur ? A ! betek hen, ne welen nemet dre ar binvidigez hag ar gened. Gwelet a ran breman, siouaz, pegeñ dister eo an donezonou-se e kichen ar Vadelez. Intron, hag e karfec'h deski d'in beza madelezusoc'h ? « Biskoul goz an daerou en he daoulagad a bedas ar Rouanez da zevel en he sav. Ha d'ar mare-se, dres, eur goumoullenn a deuas eus an douar, hag eun denig koz a en em ziskouezas : an hini en devoa kavet Balafenn er wezenn-zero eo e oa. Lavaret a reas d'ar paotr yaouank : « Gwelet a res, arabad Morse fallgaloni. Daoust pegeñ truezus e c'hell beza an den o tont er bed, m'en deus kalon ha skiant-prena, e c'hell fiziout en uhela planedennou, evel ma teu

ar viskoul disprijet da veza eur Valafenn skedus. Ha gant e walennig vurzudus, e touchas Biskoul Goz. Houman a voe pareet raktal eus he foaniou. Yaouankoc'h e teuas da veza hag he c'hoz truilhou a voe troet e dilhad kaer.

Met daoust da-ze, e talc'has atao he aer madelezus. Ar pez a zegouezas goude a zo aes da c'houzout : Balafenn a zimezas gant Rouanez ar Bleuniou. Houman a voe hiviziken madelezus kenan e kenver he holl sujidi. Ouspenn-se, harpet gant kleze diamant Balafenn, he Rouantelez a deuas da veza ker pinvidik ma voe diskouezet evel eur skouer estlammus evit ar bed a-bez.

Evit ar pez a zell ouz Sardon-Teo, avat, troiou trubarderez henman a voe diskuliet ha stlapet e voe er maez eus Rouantelez ar Bleuniou. Anavezet gant gwenan en devoe touellet gwechall, e varvas dindan o zaoliou flemmus ha ne voe ano ebet anezan ken e Bro ar Bleuniou...

Hervez G. OMRY.

GWESTELL AR RAMPS SKOLAER

Kalonek ha Lezirek a oa daou gorrig hag a dremene o amzer o c'hoari el lanneier, o redek warlerc'h ar balafennou etouez ar bleuñ balan hag ar bleuñ brug. En em guzat a raent koulskoude rak aon bras o devoa araok ar ramps Skolaer.

Met henman a oa lemm e lagad ha gwelet a rae pell. Eun deiz ma oa hon daou baotrig gant o ebatou, eur mell tok a en em ziskouezas a -us d'o fenn, staget e beg eur vaz hirr... An tok a gouezas warno hag o fakas... Kalonek ha Lezirek a welas raktal e oant prizoniet gant ar ramps Skolaer. Petra a rafe henman ganto ? Da belec'h e vijent kaset gantan ? An daou gorrig a grene hag a ouele gant an aon.

Skolaer o c'hasas en eur sal vrás, a seblante beza evit Kalonek ha Lezirek eur prizon... Ne fazient ket... Ar ramps a grogas en o skouarn, hag o hentchas etrezek eur riboul deñval leun a zoriou. A dreñv ar re-man, e klevjont youc'hadennou bugale.

« Bugale hag a vez merzeriet, a sonje hon daou lampon. »

Hag e kreñjont, strafuilhet muioc'h mui ! Ar ramps o lakeas pep hini en eur sal vihan, hag a vorailhas an nor warno. Lezirek chomet e unan a zellas e pelec'h e oa : Eun toull bac'h, gant mogeriou teo hag uhel, netra da ober eta evit tec'hout. Ha breman pe seurt kastiz a c'helle ar ramps aoza evitan hag evit e vignon ? Souden eun trap a zigoras hag eun dorn a lakeas dirak hor c'horr eur plad leun a bep seurt traou lipous : « Bez e rankes debri an traou se araok fin an deiz, eme Skolaer. — « Ma n'eo nemet se, a sonjas Lezirek, asanti a ran a galon vat eur seurt merzerenti.

Hag ech en em daolas war ar gwestell.

Met teurel a reas anezo pell dioutañ gant donjer, rak an traou mat se ne oant nemet e paper livet gant kement a ijin ma c'helled fazia. — « Da zutal ! eme Lezirek, feuket ! A drugare Doue ez eus a-walc'h a batatez du-man ma n'em eus ket ezomm eus ar boued fall-man ! »

Hag e taolas en eur c'horn ar gwestell paper. Nebeut amzer goude, an trap a zigoras a nevez, ha jagad lemm ha garo Skolaer a sellas ouz Lezirek : « Ne fell ket d'it debri an traou mat-se, eme ar ramps ? — Nann, ha nann, n'am eus ket a c'hoant da veva gant paper, a respontas Lezirek. — « Gwelet e vo ! eme Skolaer gant eur vouez groñs...

Hag a-greiz holl, eus ar solier, kraban bras eul legestr a gouezas war hor paotrig hag a grogas ennan... Epad an amzer-se e tifoupe a bep tu eur bern fouetou moan, met flemmus hag a skourjezas Lezirek. Henman a youc'he, pennek : — « Nann, ne zebrin ket

eus da baper !... » Met d'ar mare-se eur c'hloc'h a sonas peder gwech. Raktal ar prizon vras a deuzas. Lezirek a en em gavas war al lanneg hag ec'h erruas gantan Kalonek : — « Debret az peus eus e baper ? a c'houlenas Lezirek.

— « Ya, eme Galonek, Da genta eur vlez trenk am eus kavet gantan, met m'hen asur d'it, tamm ha tamm oun deuet d'her c'havout mat ha breman ne vezin ket mui evit en em zizozer eus ar boued souezus-se. — Mat, me, ne zebrin biken eus ar seurt gwestell ! a respontas Lezirek !

Antronoz vintin elec'h mont da bourmen dre ar c'hoajou hag al lanneier, Lezirek a jomas en e wele, chouchet dindan e linseliou, o sonjal ne teufe ket Skolaer d'e gerc'hat beteg eno. Met dal ma sonas eiz eur, an horolaj a zigoras : an daou bouez a voe stlepet den ne oar gant piou war gwele Lezirek, hag henman a voe kaset ganto, evel eul luc'hedenn er maez eus an ti... Hag ar paotr a en em gavas en toull bac'h adarre, e ti ar ramps.

Henman a roas d'ezan eur plad gwestell paper founnusoc'h eget en derc'hent. « Nann, mil gwech nann, a youc'has Lezirek, ne zebrin an dra-se » hag e roas eun taol troad d'ar gwestell. Unan a gouezas e harz ar voger. Neuze, Lezirek a welas beg eur fri o kemeret ar gwastell paper hag ouz hen debri laouen. Eul logodenn eo e oa. « Pegwir e bliij d'it an dra-se, eme Lezirek, deus aman bemdez hag ez pezo peadra da lonka. « Al loenig a zistroas bemdez eta ha Lezirek hag hen a deuas buan da veza daou vignon. C'hoari a rejont a-gevred, hag hor c'horrig a voe eurus o touella ar ramps, en eur lakaat al logodenn da zebri e westell paper. Eun deiz, hentchet gant e vignonez vihan, Lezirek a welas ar boan vras a gemere Skolaer da ober e westell paper hag evit chench o blas hag o liouiou. « An den sot ! eme Lezirek ! Ne oar ket ne

servij an traou-se nemet d'eur paourkez logodenn. »

A greiz holl, eun taol kurun spontus her strafuilhas hag eun eil taol, hag eun all, betek daouzek evelse... An holl draou a grenas, hag an douar a zigoras ! Lezirek a voe stlepet en eun islonk etouez reier ha dismantrou... Ar paourkaez paotr ne ouie ket petra a dremene e gwirionez. Pa ehanas an trouz ifern-se, e welas e oa kouezet en eun islonk doun, ken doun ma ne weled ket an oabl zoken a-us d'ezan.

En toull-se, an avel a yude, spontus. Lezirek a grene gant ar strafuilh hag ar riou. Naon du en devoa ouspenn ha netra da zebri. Ne oa nemet mein en dro d'ezan ar pez a oa gwasoc'h eget paper ! Soudan, e youc'has gant al levez : e vignonez al logodenn a deue davetan. Met houman a ruihe daoulagad drouk. Hi ives he devoa naon, ha diouz e sellou, Lezirek a gom-prenas e klaske e lonka ez-veo ! Amzer en devoa da gemeret eur maen ha d'he laza. D'e dro, hor paotr a glaskas debri al logodenn met dal m'en devoa taget al loen, henman a darzas evel eur c'houezigell. Ne oa ennan nemet avel !

Fallgalonet, Lezirek a valeas eur pennadig en islonk hag e youc'has adarre gant al levez : eur skeul divent hag uhel a oa dirazan ; mont a rae beteg lein an islonk. War bep pazenn e oa eur pred kaer hag e kichen eur bern pinvidigeziou hag a oa niverusoc'h ha kaeroc'h war ar pazennou uhela. D'ar mare ma en em gave Lezirek e traon ar skeul e tegouezas ives Kalonek. Met ker bras e oa o naon, ma ne sonjent nemet en eun dra : pignat gant ar skeul.

Eun dizouezenn siouaz a c'hortoze Lezirek rak koad ar skeul a voe goloet gant druzoni ar pez a oa eun diester bras evit gellout pignat. N'hellas ket zoken mont beteg ar bazenn genta, met Kalonek, hen, pignet uhel di ja, a lipe e vourrou gant ar meuziou mat.

Neuze Lezirek a welas gant souez e oa ouz
kein e vignon diouaskell bihan o devoa e
sikouret da bignat.

« Eus a belec'h az peus bet an diouaskell
-se ? emezan. — Penaos, n'az peus hini ebet
te ? eme Galonek. Gwestell paper ar ramps
Skolaer eo o deus o lakaet da ziwañ. — Malloz
d'in, a glemmas Lezirek, ha me hag a roe
ar meuziou presius-se d'eul logodenn... Hag
e ouelas dourek keuz bras d'ezan. Neuze,
e welas eur chadenn hirr o tiskenn eus lein
an islonk. E penn e oa staget eur baner leun
eus ar gwestell paper-se en devoa graet

gement a fae warno. Skolaer eo a gase d'ezan
ar sikour-se. E c'hellit kredi ne voe ket pell
hor paotr evit lonka ar gwestell. Ha pelloc'h,
diouaskell a deuas d'ezan evit e harpa da
bignat ouz ar skeul vurzudus ha kemeret
perz er prejou aozet warni.

Ra vezo istor Lezirek eur gentel evit ar
vugale hag a gemer an ti-skol eviteul lec'h
milliget. Eno eo koulskoude e ro d'ezo ar
mestr an deskadurez o sikouro diwezatoc'h
da bignat e skeul ar vuhez.

Hervez G. OMRY.

Autorisation N° 22.434.

62.264.
Moulez Bro-Leon
Landerne (Breiz)
1943.